

LXXIX. SEDNICA

ZAKONODAVNOG ODBORA

NARODNE SKUPŠTINE

KRALJEVINE

SRBA, HRVATA I SLOVENACA

držana 19. juna 1922. godine u Beogradu.

Predsedavao Predsednik **Miša Trifunović.**Sekretar dr. **Pavle Čubrović.**

Prisutni gospoda Ministri za Izjednačenje Zakona i Unutrašnjih Dela Marko Trifković i dr. Vojislav Marinković.

(Početak rada u 10 i po časova.)

Predsednik **Miša Trifunović:** Otvaram, gospodo, 79. redovni sastanak Zakonodavnog Odbora. Molim, da čujete zapisnik prošlog sastanka.

Sekretar dr. **Pavle Čubrović** čita zapisnik 78. redovnog sastanka.

Predsednik **Miša Trifunović:** Gospodo, ima li primedaba na protokol? (Nema.) Pošto primedaba nema, objavljujem, da je protokol primljen.

Prelazimo, gospodo, na dnevni red. Na dnevnom je redu specijalna rasprava izbornog zakona. Pretres će biti, gospodo, po glavama. Glava ima tri. Prva glava obuhvata do zaključno 121. člana. Molim gospodu, koja žele da govore o prvoj glavi, koja ima mnogo članova, da uzmu reč. Ima reč g. Angjelić.

Pavle Angjelić: Gospodo, ima više od godinu dana, — kako je primetio g. Ministar Unutrašnjih Dela, — da je suspendovana volja naroda, jer nije mogao dovoljno kontrolisati naš rad ovde, zato, što nemamo izbornog zakona. Slažem se u tome sa g. Ministrom Unutrašnjih Dela i zbog toga je sad tolika hitnja na posletku, toliko se požurilo, da se izadje sa jednim zakonskim projektom, no tako da se prava narodna još više sputaju, da se narodu oduzme i ono prava, što je on imao do sada. Ja žalim kao član demokratske stranke, što se to tako uradilo u Vladi i zbog toga sam bio prinudjen da podnesem jedan predlog, da se član 33. izmeni tako, da bi se moglo dati narodu na raspoloženje, da se kandidacija ne izvršuje brzo i bez saučesća masa. Poznato je svima nama, gospodo, da se masa narodne ne mogu tako lako i tako brzo zagreјati ni obavestiti o izbornim parolama, koje trebaju da budu u današnjem momentu za nastupajuće izbore, i onda ne mogu se opredeliti, da istaknu svoje kandidate i prema njima opredeliti se za program rada ove ili one političke grupe. Toga radi ja sam predložio, da se u čl. 33. izbriše broj 25 označen, da do toga dana mora biti potvrđena kandidatska lista kod prvostepenog suda i da se zamene sa brojem 10. Dovoljno je, gospodo, 10 dana pre izbornog dana da se liste potvrditi i razaslati, opštinama mogu, a taj rok znači opet iznaći jedno pravo narodu, smanjiti mu vreme za kandidaciju narodnih poslanika.

Tako isto u čl. 35. stav drugi posle reči »nosilac liste« izbacuju se reči »ne može biti« i zamenjuju se sa rečima »može a ne mora biti« tako, da ceo stav drugi ima da glasi: »nosilac liste ne može imati zamenika. Nosilac liste može a ne mora biti označen i kao kandidat za jedan odredjeni srez.« Za ovaj član izjasnili su se iz grupa vladine stranke po veći broj narodnih poslanika i nalazeći i sam, da je

taj predlog opravdan, da nosilac liste može biti kandidat i u nekom srezu, ja sam našao za potrebno da podnesem pismen predlog, kako bi se dala mogućnost, da se još jedanput razmisli i da se udovolji željama i narodnih poslanika iz vladine grupe, kad se je desilo, da u poslednjem momentu bez opozicije rešavaju ovako važan zakon.

Najglavnija izmena, koja se mojim predlogom traži, to je izmena u čl. 80. to je pitanje po količniku i pitanje je čisto principijelno za dve političke grupe, koje su većina u vladi, radikali i demokrate, koji se oboje sa pravom ponose demokratskim idejama. I te stranke danas bez smetnje ovde u Zakonodavnom Odboru hoće da donešu jedan zakon, koji je protivan celoj prošlosti jedne velike stranke. Celoj prošlosti, ponavljam, jer hoće da smanji prava naroda. Dokle se je radikalna stranka u prošlosti borila uvek za politička prava i u koliko se je postiglo u granicama stare Srbije, moram priznati i ako nisam član te stranke, dosta zasluga pripada radikalnoj stranci. Čudi me u toliko više, da ta stranka danas, kad ima vlast u rukama, hoće da podje nazad, da sprečava prava naroda, da ona prava, za koja se je ona toliko desetina godina borila, danas narodu oduzima i to onda kad nesmetano od opozicije rešava jedan zakon. To je što se tiče radikalne stranke.

Tako isto stranka, kojoj ja pripadam, demokratska ponosi se sa demokratizmom. Medjutim kad bi joj palo u deo, da bez opozicije rešava, hoće da se odrekne toga i da pogazi te svoje principe, koje je svuda naglašavala i u narodu propovedala, hoće da ono pravo naroda, koje je narod imao i po kome je do sada birač, po kome su izvršeni izbori, po kojima smo i mi izabrani i ovde došli, oduzme i da onemogućiti ulazak i onih nekoliko manjih političkih grupa, ali koje su većina u narodu, kako je to predviđeno u ovom projektu vladinom, koji je primio Zakonodavni Odbor. Zbog toga sam ja u svom predlogu predložio čist Dontov sistem, sistem koji danas ako hoćemo da koračamo sa vremenom i u politici, kao što je naročito gospodin Ministar naglasio, da treba da radimo i ja se slažem s njime, da treba da idemo napred a ne da idemo nazad, treba uzeti i po njemu odredjivati mandate izabranih poslanika. Zato sam u čl. 88. predložio, da se izmeni i da glasi ovako (čita):

»Član 80.

Zatim Odbor će prebrojati i sabrati prema glasačkim spiskovima i prema zapisnicima po broju kuglica nadjenim u kutijama na svakom glasačkom mestu, koliko je svega birača glasalo u izbornom okrugu odnosno varoši. Ako se nadje razlika izmedju broja glasova po glasačkim spiskovima i broja kuglica po zapisnicima uzeće se broj glasova prema spiskovima i prema njemu će se prebrojati celokupan broj glasača.

Rezultat izbora utvrđuje se ovako: Najpre se iznadje zajednički izborni količnik za sve liste ovako:

Broj glasova svake liste dotičnog izbornog okruga odnosno varoši deli se sa 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8 itd., kako bi se za svaku listu našlo onoliko količnika, koliko ukupno izborni okrug odnosno varoš bira poslanika. Od tih se količnika po tom uzmu najveći, opet u ovolikom broju, koliko treba poslanika. Najmanji među tim količnicima jeste izborni količnik zajednički za sve liste.

S ovim zajedničkim količnikom za sve liste deli se broj glasova svake liste dotičnog izbornog okruga odn. varoši, i koliko se puta sadrži u tom broju glasova, onoliko poslaničkih mesta dobiva ta lista. Ostaci se ne uzimaju u račun, a liste bez količnika ne uračunavaju se.

Ako bi dve ili više lista imale pravo na poslaničko mesto rešice kocka, koja će lista dobiti to mesto.

Mandati koji pripadaju jednoj listi dodelice se pojedinim kandidatima sa te liste počevši od nosioca pa redom sreskim kandidatima po veličini broja dobivenih glasova; glasovi dobiveni za jednog kandidata u dva razna sreza sabiraju se.

Ako je jedna lista dobila u dva ili više srezova isti broj glasova, određice se kockom, iz koga će sreza biti kandidat oglašen za izabranog.

U izbornim okruzima odnosno varošima, koje biraju samo jednog poslanika, izabran je onaj kandidat, koji je dobio više glasova. U slučaju jednake podele glasova rešice kocka, koji je kandidat izabran.

Izvlačenje kocke u svima slučajevima, gde je zakonom predviđeno, vršice Glavni Birački Odbor.

Ako je bila za jedan izborni okrug ili varoš prijavljena ili potvrđena samo jedna kandidatska lista (čl. 43.) Glavni će Birački Odbor proglasiti odmah kandidate ove liste za izabrane i izdati im punomoćstva.

Gospodo, sad je momenat, da svaki narodni poslanik iz grupa vladine većine pokaže, da li čuva program svoje stranke, ili će protivno programu glasati protivu ovog mog predloga, za vladin predlog, kojim se oduzimaju narodu politička prava koja je do sad imao.

Predsednik Miša Trifunović: Ima reč g. Ministar za Konstituantu.

Ministar za Konstituantu Marko Trifković: Gospodo, g. Angjelić je rekao zato što nema izbornog zakona, da je oduzeto narodu pravo da kaže svoje mišljenje o radu svojih poslanika. (**Pavle Angjelić:** To je rekao Ministar g. Marinković.) To je reč i g. Ministra Marinkovića, ali i reč g. Angjelića, Ja to primam, potpisujem i naročito ističem. Oskudica izbornoga zakona znači oduzimanje jednoga velikoga prava narodu. Ja dodajem u isto vreme oduzimanje i jedne velike kraljevske prerogative; jer Kralj u izvesnom momentu, kad mu se učini, da Narodna Skupština ne odgovara raspoloženju naroda, treba da ima mogućnost, da vrši apel na narod. Nemajući izbornoga zakona, Kralj ne može vršiti apel na narod, a narod ne može pokazati svoje istinsko raspoloženje prema Narodnoj Skupštini. Kad smo, gospodo, u tome složni, i g. Angjelić i vlada, onda mislim, da će mi biti vrlo olakšan položaj da u ime vlade izjavim, da vlada ne može da primi nijednu od izmena, koje je danas predložio g. Pavle Angjelić. Ne može da primi; gospodo, iz prostog razloga, jer ako bi se mi upustili u menjanje ovih izmena i dopuna izbornog zakona, koje su pred vama, a do kojih smo posle tolikog vremena došli, mi

bismo ponova ad Calendas graecas odložili rešenje izbornog zakona. Ko je prvi i iskren prijatelj parlamentarizma, ko u istinu želi da sačuva narodno pravo, da on može dati svoj sud o radu narodnih poslanika i da sačuva kraljeve prerogative, taj treba da primi ovaj zakonski projekat onako; kako smo se mi o njemu sporazumeli posle godinu dana. Gospodin Marinković je vrlo lepo ovde izložio sve teškoće oko toga sporazumevanja. Ako vi, gospodo, pokušate da poremetite ovaj sporazum između dve najveće stranke, onda vi uzimate na sebe odgovornost, što će i Kralj i narod biti lišeni jednog svoga velikog prava.

Na ostale napomene gospodina Angjelića ja ne mislim sad ovde reagirati, jer ja mislim, da je nama svima kao političkim ljudima dobro poznat i rad radikalne stranke i rad demokratske stranke na čuvanju i zaštiti narodnih sloboda i narodnih interesa.

Predsednik Miša Trifunović: Ima reč g. Magovčević.

Jovan Magovčević: Gospodo, imam prethodno da učinim jednu primedbu kod člana 13. tačke 3. U tom članu predviđeni su uslovi, koji se traže, da neko može biti narodni poslanik. U tome članu, tački 3. kaže se, da on mora da govori i piše narodnim jezikom. Medjutim u čl. 3. Ustava kaže se, da je službeni jezik srpsko-hrvatsko-slovenački. Prema tome može biti poslanik onaj, koji govori i piše srpski-hrvatski-slovenački. Ja vas, gospodo, pitam kako će se ovo razumeti, kad se kaže »narodnim jezikom«. Recimo, može se desiti slučaj, da neko zna da govori, čita i piše samo mađarskim jezikom. Da li je mađarski jezik narodni jezik i da li će taj moći biti izabran? (Ministar za Konstituantu: **Marko Trifković:** Bože sačuvaj!) Ja sam video teškoća kod prošlih izbora. Ima ljudi, koji znaju srpski da govore, ali jedva znaju da se potpišu i crtaju svoj potpis a ne umeju da čitaju. Može li takav biti poslanik, koji treba da čita zakonske projekte; da radi u odborima, pododborima i u Skupštini? Stoga imajući u vidu član 3. Ustava, ja bih molio, da se kod člana 13. tačka 3. izmeni i da se kaže: »da govori, čita i piše službenim jezikom«. Dakle, da zamениmo reč »narodnim jezikom« sa rečima »službenim jezikom«. To je potrebno da učinimo, ako želimo, da tačno preciziramo ko može biti narodni poslanik.

Ministar za Konstituantu Marko Trifković: Ovo je država, gospodo, država Srba, Hrvata i Slovenaca, te je narodni jezik srpsko-hrvatsko-slovenački.

Jovan Magovčević: Onda ja molim tako da preciziramo i tako da kažemo.

Dalje imam da učinim primedbu kod člana 80. III. Odeljak. Povodom ovoga člana ovde su pali govori o tome, šta je to demokratija, šta je vladavina naroda, šta je većina u narodu, šta je volja i želja u narodu i na osnovu toga gospoda su branili stilizaciju člana 80. tačke 3. Baš sa toga gledišta ja hoću da učinim jednu napomenu i da učinim jedan predlog, a pre toga imam da napomenem, da je jedini od gospode govornika g. Pavle Čubrović u svome govoru prilikom načelne debate dodirnuo anacionalne elemente. Ja znam, gospodo, kako stvari stoje u staroj Srbiji, Makedoniji, u Crnoj Gori, Hrvatskoj, Bosni, Hercegovini i drugim pokrajinama, i znam, da će svi oni, koji mrze ovu državu, biti udruženi prilikom prvih izbora, a da ćemo mi većina, koji predstavljamo volju naroda, biti pocepani tako

da ćemo zbog toga rdjavo proći na izborima. Imajući to u vidu i uzimajući u obzir i izjavu opozicije i njen dosadanji rad u ovome domu, a i teškoće, ako ta opozicija ne bude više saradivala u ovome domu, ja ću predložiti izmenu trećeg odeljka čl. 80. Moj predlog glasi: »U III. odeljku čl. 80. da se brišu reči: »više jedan«. Dalje da se briše rečenica: »liste koje nisu dobile ni toliko glasova, da se u njima sa drži izborni količnik«, a mesto toga da dodje rečenica: »lista koja nije dobila dve trećine izbornog količnika«. To sam imao da kažem.

Predsednik Miša Trifunović: Ima reč g. Živković. (Čuje se: Nije ovde.) Ima reč g. Sokić.

Manojlo Sokić: Kod čl. 80. imao sam jedan predlog, jednu malu dopunu, koju podnosim zbog toga, što mi izgleda, da je ovde propušteno, da se dodeli pravda srezovima, u slučaju kad se dva sreza udružuju u kandidaciji za izbore narodnih poslanika, pa se dogodi, da sreski kandidat, ili njegov zamenik, iz ta dva sreza dobiju toliko glasova posebice, da bi oni i inače bili izabrani. Po čl. 80., kako je predložen, taj slučaj nije predviđen i onda bi se dogodilo ovo: da od ta dva sreza, koji u stvari treba da dobiju mandate, jedan ne bi bio predstavljen u Narodnoj Skupštini, nego bi taj jedan sreski mandat otišao nekom trećem srezu, koji po veličini glasova ne bi inače dobio mandat. Kad smo već stali na to gledište, da smo nosioca liste isključili iz sreske kandidacije i da smo ga napravili jednim opštim okružnim kandidatom i kada smo srezovima a ne ljudima dodelili mandate, onda bi bilo sasvim pravo predvideti ovakav jedan slučaj i srezu, koji je već dobio toliko glasova da bi posebice imao svoj mandat, dodeliti takav mandat i u slučaju kad je njegov zamenik spojen sa drugim srezom.

Stoga bih ja predložio, da se u čl. 80., iza reči: »sabira se« u 11. absazu, unese ova dopuna: »Ako kandidat, koji je kandidovan u dva sreza, dobije toliko glasova u svakom srezu posebice, da bi on po izbornom rezultatu bio izabran u oba sreza, onda će se oglasiti za izabrane i on i njegov zamenik, pa će se tek posle daljim kandidatima dodeljivati naredna mesta«. Ja mislim, da bi to bilo sasvim pravično, kad su oni već posebice dobili toliko glasova, da bi imali svoje narodne poslanike, jer bi se inače moglo dogoditi, ako se ovaj slučaj pojavi u jednoj izbornoj jedinici, da taj srez uopšte ne bude predstavljen. Molim g. izvestioca i Odbor, da prime ovaj moj predlog.

Predsednik Miša Trifunović: Ima reč g. Čubrović.

Dr. Pavle Čubrović: Gospodo, ja imam da napomenem ovde one iste članove ovog zakonskog predloga, koje je pomenuo g. Pavle Angjelić. Dva deset i pet dana, koliko je predviđeno i fiksirano u čl. 33. kao krajnji rok za potvrdu kandidatskih lista, stvorioće, po mome mišljenju, užasne teškoće, ljudima, da se mogu sporazumeti prilikom izborne agitacije. Ovo naročito važi za ona mesta, koja su saobraćajem vrlo mnogo prekinuta, gde se ljudi često puta ne mogu slobodno da kreću, gde pored rdjavih komunikacija ometaju često slobodno kretanje i nezgode u pogledu javne bezbednosti, kao što su krajevi u Sandžaku, pa neki delovi u Mačedoniji itd. To kretanje pretpostavlja sporazumevanje medju ljudima. Vi hoćete da objasnite ljudima program i ideju za koju se borite, medjutim nemate mogućnosti, da se sa ljudima sastanete, jer je vreme kratko.

Jer postavimo, da se po Ustavu na tri meseca posle raspusta Skupštine izvrše izbori, a od tih tri meseca oduzimate 25 dana i šta je onda ostalo? Ostalo je još svega 2 meseca i 5 dana, toga t. zv. političkoga odlaganja, dok ne budete listu sastavili. Na praksi sastavljanje lista čini jedan veliki deo posla. Tu ćete imati i velikih i malih pobuda. I mi, ako sada to ne predvidimo u vremenu, ja mislim, da ćemo se svi kajati, koji mislimo da liste ist ćemo. Ali ako vreme skratimo, daćemo više mogućnosti za sporazum. Ja, mislim, da je predlog g. Pavle Angjelića od 10 dana potpuno dovoljan. (**Milorad Vujičić:** Ima li vremena da se tehnički izvrši?) Na deset dana pred izbore da imamo tehnički liste sredjene, ja mislim, da je dovoljno. Kako ćemo inače da razvijamo načelnu agitaciju, kad nemamo vremena. Dakle, u članu 33. ja se potpuno slažem sa g. Pavlom Angjelićem, da se vreme skрати na 10 dana.

U članu 35. gde se govori o nosiocu liste, da on ne može biti uopšte i sreski kandidat, što se mene lično tiče, ja sam prema tome apsolutno ravnodušan i čak držim, da tu ne bi bilo nikakve smetnje i da ovako ostane. Ali ima dosta naših prijatelja i drugova u Parlamentu, koji ovo snatraju kao neku vrstu naturanja i to naturanja odozgo nenadležnih ljudi za mase. Ja hoću iskreno i otvoreno da govorim. Ovde se prosto misli, da će pojedini ljudi, koji u masama nemaju jake podloge, naturati se od izvesnih organizacija i na taj način dolaziti za nosioca liste, nemajući podloge u samim srezovima u kojima se kandiduju. To može da bude, istina. Ja na to ne polažem, ali pošto, gospoda, traže i plediraju iz jedne, druge, treće i četvrte grupe, da je korisno izmeniti, ja mislim, da iz oportunitizma ništa nećemo u tom pogledu izgubiti, ako ovo budemo tolerirali, pa da se kaže da i nosioc liste može i ne mora biti i sreski kandidat. I ovde se potpuno slažem sa g. Angjelićem.

Što se tiče čl. 80., koji govori o količniku, odnosno o određivanju mandata, ja sam o tome u načelnoj debati juče govorio i mislim, da napomenem samo jednu stvar radi iskrenosti i sporazuma. Gospodo, u našim demokratskim krugovima, kad god se pretresa ovaka jedna odredba, znajte, da mi to vama radikalima na račun mećemo i da vama radikalima na račun pišemo. (Glas: Vrlo dobro!) I to pišemo zbog toga, što ovo mi nikada ne bismo akceptirali, da nas nužda državna ne primorava da s vama radimo. Što se tiče nas mi bismo se i u ovom pogledu složili za Dontov sistem, koji je u mnogim državama. (**Dr. Vojislav Janić:** Ma kojim mnogim?)

Ja, gospodo, mislim ovako, a juče sam navodio razloge kako se ovde ovakvim načinom u nekoliko onemogućuju elementi, koji bi želeli da prodru u Skupštinu i nemojte da se varamo, to je psihologija vladajućih stranaka, da uvek misle, ako sadju sa vlasti oni, da će zemlja propasti. Sve vladajuće stranke su tako mislile, pa i kad nisu dolazile na vlast ponovo, nisu zemlje propadale. I nemojte misliti, da će oni, koji dolaze u Parlament, razrušiti zemlju, ne, gospodo, samo će drukčije vladati i raditi nego mi. Zato ja mislim, ostavimo mi ovde i u ovom pogledu takodje određene ruke i usvojimo Dontov sistem. Nećemo se kajati i skinućemo na taj način prekor opozicije, da smo mi reakcionarske grupe. S toga se ja i ovde slažem sa g. Pavlom Angjelićem i molim, da se prime one primedbe. Njegov predlog usvajam i u isto vreme primam kao svoj.

Predsednik **Miša Trifunović**: Reč ima g. Živković.

Mihajlo Živković: Kod člana 5. poslednja alineja, ima da se doda ono što je izostavljeno iz predjašnjega zakona. Broj stanovništva računao se od 1910. godine. To je potrebno zato, što nova statistika nije svršena i što imaju samo prethodni rezultati, koji nisu dobri. Statistika nije pouzdana i nije dovršena. Potrebno je još iz jednoga razloga. U predratnoj Srbiji ima manjkanja u pojedinim izbornim okruzima kao u podrinskom okrugu, na primer manjak od 50.000 i on zato sada ima manje prava da sudeluje u uređivanju sudbine ove države.

Ja molim g. izvestioca, da ovo primi. (Izvestilac dr. **Perić**: Ja sam to već popravio, vi niste bili prisutni.)

Predsednik **Miša Trifunović**: Ima reč g. Ministar Unutrašnjih Dela.

Ministar Unutrašnjih Dela dr. **Vojislav Marinković**: Hteo sam da progovorim nekoliko reči o ovome roku od 25 dana i da kažem razloge zašto je to usvojeno. Nekada u našem izbornom zakonu imali smo rok od 15 dana i niko se nije protiv toga roka bunio. Tada su se po Ustavu morali narediti izbori u roku od dva meseca od kad se Skupština raspusti. Znači da je ostajalo u najboljem slučaju 25 dana za sastav kandidatskih lista. Sad je po Ustavu rok za izbore 3 meseca od raspuštanja Skupštine i praktički uvek će biti rok ne od 3 meseca, nego nešto manji od 3 meseca. Medjutim produžuje se ovaj rok, koji ima da prodje između sastava kandidatskih lista od 15 na 25 dana i tako se taj novi dobiveni mesec prema onome što je bilo u ranijem Ustavu deli na dvoje, pa se 20 dana dodaje onome vremenu, koje se imalo slobodno za sastav svake liste a sa 10 dana povećava rok, koji ima da proteče posle sastava kandidatske liste. Znači, da u svakome slučaju za sastav kandidatske liste imamo mnogo više vremena, nego što je bilo prema ranijem Ustavu i ranijim izbornim zakonima sem ovoga poslednjeg. U ovome poslednjem ovaj rok, koliko se ja sećam načina kako je to radjeno, on je ušao sasvim slučajno. Ja mislim da to nije bilo rdjavo, jer je rok bio od 8 do 10 dana između sastava kandidatske liste i samih izbora. Kako se sećate, kako teče ta izborna agitacija i ceo izborni posao od dana raspusta Skupštine do dana izbora, videćete, da je bilo opravdanih razloga, da ne samo zadržimo rok od 15 dana, kao što je bilo u nekadašnjim našim zakonima, nego i da ga produžimo. Gospodo, kandidatske liste onda kada se i najpravilnije i najlakše vrše, kada nema teškoća u okrugu za sastav kandidatske liste, kad je ona tako reći indicirana raspoloženjem partija, i onda ipak ostaje uvek nešto gorčine kod partijskih ljudi. Jer sve do sastava kandidatske liste, a ja sam bio na 5 ili 6 izbora, sve do sastava kandidatske liste, gospodo, međupartijske agitacije stvarne, načelne agitacije ima vrlo malo i celokupna se agitacija svodi na agitaciju ličnu i na agitaciju oko sastavljanja kandidatske liste. Ja se sećam, da na zborovima, koji su držani pre sastava kandidatskih lista, gotovo se i ne govori o političkim protivnicima i u koliko to neko govori i povlači razliku između onoga što hoće njegova stranka i između onoga što hoće protivnička stranka, to niko ne sluša, jer su svi tamo nečim drugim zainteresovani, zainteresovani su time, da vide kako je sastavljena kandidatska lista, a to je ono gla-

vno, pitanje, koje zanima i sve zborove i sve konferencije. Prava načelna međustranačka borba počinje od dana kad su sastavljene kandidatske liste i onda je mnogo zgodnije, da od toga dana do dana izbora ima mnogo vremena, da se ljudi odluče, da se razgovaraju, da se ponova zainteresuju za stvarnu, načelnu i partijsku borbu, a ne da nerasploženi sa konferencije odu posvajani. Moj prijatelj Angjelić zna kako često tamo te konferencije izgledaju i kako onoga dana, kad su izbori izvršeni, ljudi nadju neke nepravilnosti oko tih izbora i reše da izjave žalbu, a kad posle 4 do 5 dana oni vide, da izbori nisu bili nepravilni, nego su izgubili izbore zato što su bili slabi. Nekoliko dana je nesumnjivo potrebno, pošto se sastave kandidatske liste, da se težak utisak s jednog kandidacionog zbora ili konferencije izgadi, da se ljudi malo povrate sebi, jer se ljudi često lično zavade na tim zborovima i konferencijama, dobacujući jedan drugome zajedljive reči, te je zato potrebno, da neki prijatelj interveniše i da onaj kandidat, koji se zadržao, pa je dao izvesnu izjavu, rekavši da će u tome slučaju da radi to ili to, ili neće da glasa, ili će da zadrži svoje ljude od glasanja i t. d., zato je potrebno, velim, da prijatelji intervenišu i da se takvi ljudi ubeđe razlozima i dovedu ga do toga da hladno sudi. I sa obzirom na to da je vreme za vršenje izbora produženo za čitavih mesec dana, ja mislim, da nema nezgode, što će se od tih mesec dana dati 10 dana roka i time povećati vreme, koje treba da proteče između izvršenja kandidacije i izbora.

One teškoće, o kojima je govorio g. Čubrović, teškoće su materijalne prirode, ta znate da ima teškoća komunikacionih, koje govore za to, da se ostavi što duže vremena između naredjenja izbora i sastava kandidatske liste, govore, gospodo, i za to, da se ostavi što duže vremena između potvrde kandidatske liste i onih svih stvari, jer tu ima puno tehničkih stvari, koje se posle, pošto je kandidatska lista potvrđena, moraju izvršiti. Ja mislim, da se ovim ništa ne gubi od onoga, što se imalo na raspoloženju za što bolji sastav kandidatskih lista i da se dobija u tome, što ima jedan malo duži razmak roka za načelnu međupartijsku borbu, koje inače ne bi bilo.

Predsednik **Miša Trifunović**: Ima reč g. Andrija Radović.

Andrija Radović: Gospodo, ovaj izborni sistem je prilično komplikovan, da ja mislim, da ga još ne treba komplikovati. Ovde su kombinovana dva izborna sistema po okruzima i srezovima. Mi smo pri tome učinili neospornu zamerku i svi bi našli kao zamerku našem izbornom sistemu, kad bi iz istoga sreza bile izbrane dve osobe. To je lako omogućeno na ovaj način, kad nosilac liste ne može biti sreski kandidat. To je još više omogućeno na ovaj način, kako predlaže g. Sokić. Ja mislim, da bi trebalo težiti k tome, da otklonimo tu nezgodu i da ostane onakav zakonski predlog, kakav je ovde nama i podnešen od strane g. Ministra, jer bi se moglo dogoditi, kao što se razume, da sreski nosilac liste mora biti jak i udruži se s jednim drugim srezom, obadva su jaka i po ovome načinu g. Sokića, onda bi bio izabran i sreski kandidat i njegov zamenik, a neosporno da bi bio uvek u srezu i nosilac. Tako iz istoga sreza bi bili i nosilac i još jedna osoba, koja bi bila zamenik. Dočim po ovom drugom načinu, kako je ovde predloženo, u tome slučaju, bio bi izabran samo onaj kandidat sreski, koji bi bio kandidat za dotični srez,

a imao bi u izbornom srezu nosilac liste samo svoga zamenika. Kad ne bi bilo tako i ne bi se postavio ovaj način, onda bi se favoriziralo cepanje lista. Zašto je ovaj izborni sistem izabran po srezovima? Zato da se oteža cepanje lista. Na ovaj način neće se otežati cepanje lista, nego će se omogućiti i ono će ići onako, kako je išlo pre i onda jedan čovek, koji ima glasova ne samo u jednom srezu nego u dva, ne će se zadovoljiti samo na svome srezu nego će cepati listu. Kad može imati svoj srez i jedan jak srez, koji sa dotičnim kombinira i da bude zamenik, onda ne će doći do cepanja liste. Ja vas molim, da uzmete ovu stvar u obzir.

Timam i ovo da napomenem. Ako su dva sreza tako jaka, da imaju kandidate, zašto će se onda spajati? Oni će se spajati samio u tome slučaju, ako je zgodna kombinacija, da ne bi bilo cepanja lista. Ovde je mali srez ne po broju birača, veliki je srez po broju stanovništva, nego je mali po broju kuglica, koje daje dotičnim partijama. Ako su izvesni srezovi jaki, da dadu kandidate, oni se ne će spajati, a spajaće se samo u tome slučaju, ako hoće da omogućie cepanje lista i onda ne treba dozvoliti, da iz istoga sreza bude nosilac liste i još jedan. Time se stvara teškoća nosiocu liste, jer nosilac liste ima još jednog poslanika u svome srezu, što ni jedan ne želi. Srez ne želi, da ima svoga poslanika u svome srezu nego jednog zamenika. Prema tome molim g. izvestioca, da ostane pri ovome predlogu zakonskom, koji je nama podnet.

Predsednik Miša Trifunović: Ima reč g. Vidanović.

Živojin Vidanović: Ja sam samo hteo da dopunim g. Ministra Unutrašnjih Dela odnosno ovoga roka. On je naveo jedan vrlo važan i jak razlog zbog čega je rok od 25 dana ostao, ja sam hteo, sećajući se na prošle izbore, da podkrepim ove razloge. Pored, gospodo, već pobrojanih razloga ima i tehničkih razloga. Prošli put Prvostepeni Sudovi jedva su s mukom stigli da za 10 dana potvrde sve liste, nisu imali vremena da sravne i da pregledaju i onda se desilo, da su u pojedina biračka mesta dolazile kutije, pošto su izbori svršeni i to je bilo baš u mestima zabačenim bez komunikacije. Jer ne treba zaboraviti, kao što treba dovoljno vremena da se ode u agitacije u ta mesta, tako isto treba mnogo više vremena da tamo stignu liste i eventualno izborni materijal, ako ne bude dovoljan. Jer izbori se ne mogu vršiti, ako nisu tehnički pripremljeni. To je jedan od vrlo važnih razloga, pored onoga što je g. Marinković izneo. Što se tiče nosioca liste, ja ne smatram za potrebno da ovde iznesem svoje mišljenje, pošto dolazim ovde kao delegat jednoga kluba, koji ima svoje čisto, izradjeno mišljenje na tu stvar. Ovo što su g. Angjelić i g. Čubrović predložili, to nije nova stvar. Mi smo to prefrsali po klubovima i konferencijama međupartijskim i na kraju krajeva došli smo do jednoga ovakog rezultata i ja nemam te iluzije da mislim, da mogu za 10 minuta ljudima okrenuti mozak, nego smatram, da je to duljenje vremena.

Što se tiče količnika i tu naša partija ima svoje izraženo gledište. Ali to je gledište saopštavano drugim grupama i ono nije primljeno. Sva koncesija, koja je mogla da se učini, to je ovoliko i zato ja mislim, da ne treba sada govoriti o stvarima, koje smetaju donošenju ovoga zakona.

Predsednik Miša Trifunović: Diskusija o glavi I. završena je. Predlozi su pali kod članova 5., 13., 33., 35. i 80. Mi ćemo sada pristupiti rešavanju po Poslovniku po članovima. Kad dodjemo na koji član, gde su pali predlozi, g. izvestilac će reći, da li taj član prima ili ne prima i onda ćemo ga uzeti u obzir pri glasanju, a sada ćemo pristupiti glasanju po članovima.

Član 1. stavlja se na glasanje. On je izmenjen: Ko je za to, da se primi član 1., ovako kako je redibora neka izvoli sedeti, ko je protiv neka digne ruku. (Većina sedi.) Većina sedi, član 1. je primljen.

Na redu je član 2. Kod člana 2. otpada II. odeljak. Ko je za to, da se član 2. primi po redakciji odbora neka izvoli sedeti, ko je protiv neka digne ruku. (Većina sedi.) To je većina, objavljujem, da je član 2. primljen.

Član 3. ostaje.

Član 4. je izmenjen, a kako je izmenjen, znate. Stavljam član 4. na glasanje. Ko je za to, da se čl. 4. kako je izmenjen primi, izvoliće sedeti, a ko je protiv neka digne ruku. (Svi sede.) Član 4. je primljen.

Kod čl. 5. je g. Živković stavio primedbu. Molim g. izvestioca, da se izvoli izjasniti.

Izvestilac dr. **Ninko Perić:** Ja sam već kod generalne debate rekao, da je čl. 5. pogrešno redigovan. Prva rečenica treba da bude izostavljena. Treba ovako da glasi: »Druga i treća alineja menjaju se i glase: pa se onda produžava na svakih 40.000 i t. d. Prema tome otpada primedba g. Živkovića.

Predsednik Miša Trifunović: Stavljam na glasanje čl. 5. kako ga je objasnio g. izvestilac. Ko je za to, da se član 5. primi izvoliće sedeti, a ko je protiv neka digne ruku. (Svi sede.) Član 5. je primljen.

Stavljam na glasanje član 6. Ko je za to, da se čl. 6. kako je redigovan primi izvoliće sedeti, a ko je protiv neka digne ruku. (Svi sede.) Član 6. je primljen.

Član 7. redigovan u Odboru stavljam na glasanje. Ko je za to, da se čl. 7. primi izvoliće sedeti, a ko je protiv neka digne ruku. (Svi sede.) Član 7. je primljen.

Član 8. je izmenjen. Ko je za to, da se čl. 8., tako izmenjen primi, izvoliće sedeti, a ko je protiv neka digne ruku. (Svi sede.) Član 8. je primljen.

Član 9. ostaje po starom.

Član 10. je promenjen. Ko je za to, da se čl. 10. tako redigovan primi izvoliće sedeti, ko je protiv neka digne ruku. (Svi sede.) Član 10. je primljen.

Član 11. izmenjen je. Ko je za to, da se čl. 11. tako izmenjen primi izvoliće sedeti, a ko je protiv neka digne ruku. (Svi sede.) Član 11. je primljen.

Član 12. je izmenjen. Ko je za to, da se čl. 12. tako redigovan primi, izvoliće sedeti, a ko je protiv neka digne ruku. (Svi sede.) Član 12. je primljen.

Kod čl. 13. ima predlog g. Magovčevića, Molim g. izvestioca!

Izvestilac dr. **Ninko Perić:** Ne mogu primiti taj predlog! (**Jovan Magovčević:** Zašto?) U samom Ustavu je rečeno: »Narodni jezik«.

Predsednik Miša Trifunović: Ja ću staviti na glasanje čl. 13. po izveštaju odborovom. Ako propadne, staviću čl. 13. na glasanje s predlogom g. Magovčevića. Stavljam na glasanje čl. 13. kako je redigovan u Odboru. Ko je za to, da se čl. 13. primi,

kako je redigovan u Odboru, izvoleće sedeti, a ko je protiv neka digne ruku. (Nekolicina diže ruku.) Dakle 10 za g. Magovčevića. Stavljam na glasanje obratno. Ko je protiv predloga g. Magovčevića neka digne ruku. (Manjina diže ruku.) Predlog g. Magovčevića je primljen i čl. 13. s predlogom g. Magovčevića je primljen. Molim g. izvestioca da pročita taj član.

Izvestilac dr. **Ninko Perić** čita čl. 13. kako je sad usvojen.

Predsednik **Miša Trifunović**: Član 14. otpada.

Član 15. glasi kao što ga je Odbor redigovao. Ko je za to, da se čl. 15., kako ga je Odbor redigovao, primi izvoleće sedeti, a ko je protiv neka digne ruku. (Svi sede.) Član 15. je primljen.

Član 16. je izmenjen. Ko je za to, da se čl. 16. primi, kako ga je Odbor redigovao, izvoleće sedeti, a ko je protiv neka digne ruku. (Svi sede.) Član 16. je primljen.

Član 17. otpada.

Član 18. ostaje po starom.

Član 19. je izmenjen. Ko je protiv čl. 19. neka digne ruku. (Svi sede.) Član 19. je primljen.

Dalje svi članovi od čl. 20.—32. otpadaju. Stavljam to na glasanje. Ko je za to, da ti članovi otpadnu neka izvole sedeti, a ko je protiv neka digne ruku. (Svi sede.) Prima se predlog, da ti članovi otpadnu.

Kod čl. 33. ima predlog g. Angjelića i g. Čubrovića. Molim g. izvestioca.

Izvestilac dr. **Ninko Perić**: Ne primam predlog!

Predsednik **Miša Trifunović**: Stavićemo na glasanje čl. 33. po izveštaju odborskom i, ako propadne, onda ćemo staviti na glasanje čl. 33. s predlogom g. Magovčevića.

Ko je za to, da se čl. 33. primi po redakciji izvoleće sedeti, a ko je protiv neka digne ruku. (Manjina diže ruku.) Član 33. primljen je po redakciji odborskoj.

Čl. 34. ostaje.

Član 35. je izmenjen. Kod njega ima predlog g. Angjelića i g. Čubrovića, koji usvaja predlog g. Angjelića. Drugih predloga nema. Molim g. izvestioca, da se izvoli izjasniti.

Izvestilac dr. **Ninko Perić**: Ja ne mogu da primim ni ovaj predlog.

Predsednik **Miša Trifunović**: Stavljam na glasanje prvo predlog odborski. Ko je za to, da se čl. 35. primi, kako ga je odbor primio, neka izvoli sedeti, a ko je protiv neka digne ruku. (Manjina diže ruku.) Čl. 35. je primljen po predlogu odborskom.

Ovi ostali članovi do 39. ostali su. Čl. 39. je izmenjen i stavljam ga na glasanje. Ko je za to, da se on primi po redakciji odborskoj neka izvoli sedeti, a ko je protiv neka digne ruku. (Svi sede.) Čl. 39. je primljen.

Čl. 40. ostaje.

Čl. 41. menja se. Ko je za to, da se tako izmenjen po redakciji odborskoj primi neka izvoli sedeti, a ko je protiv neka digne ruku. (Svi sede.) Čl. 41. je primljen.

Ovi ostali članovi se ne menjaju.

Čl. 66. menja se i njega stavljam na glasanje. Ko je za to, da se ovako po redakciji odborskoj primi izvoleće sedeti, a ko je protiv neka digne ruku. (Svi sede.) Čl. 66. je primljen.

Kod čl. 86. ima predlog g. Angjelića. Kod 3. odeljka ima predlog g. Magovčevića, zatim ima predlog g. Sokića, g. Čubrovića i g. Andrije Radovića. Svi su govorili kod čl. 80. Molim g. izvestioca da da reč.

Izvestilac dr. **Ninko Perić**: Ja sam već imao prilike objasniti u odboru zašto smo stavili u mogućnost, da jedan kandidat bude kandidovan u dva srezu. To je jedna misao, kojom se ide, da se kompenziraju ona beneficija, koja uživaju veliki srezovi. Predlog g. Sokića je logična posledica propisa u predloženom projektu. Ako bi se pokazao rezultat, da je njihova koalicija bila izlišna, onda to znači, da treba zakonom dozvoliti, da i zamenik kao i kandidat budu izabrani, da budu jedan i drugi izabrani. Zato primam predlog g. Sokića kao logičnu dopunu. Taj će se predlog staviti iza reči: »sabiraju se«. Ostale predloge ne mogu da primim u ime sekcije.

Predsednik **Miša Trifunović**: Gospodin izvestilac primio je predlog g. Sokića kod člana 80. S takvom dopunom stavljam na glasanje taj član. Ko je za to, da se taj član, s takvom dopunom g. Sokića, koju je primio g. izvestilac, primi, neka izvoli sedeti, a ko je protiv neka digne ruku. (Manjina diže ruku.) Čl. 80. je primljen s predlogom i dopunom g. Sokića.

Ostali članovi dalje se ne menjaju. Čl. 86. stavljam na glasanje. Ko je za to, da se ovako redigovan u odboru primi izvoleće sedeti, a ko je protiv neka digne ruku. (Svi sede.) Čl. 86. je primljen po predlogu odborskom.

Ostali članovi se ne menjaju. Kod čl. 121. otpada 1. i 2. odeljak.

Predsednik **Miša Trifunović**: Završena je, gospodo, i primljena cela I. glava ovoga zakona s izmenama. Na pretresu je II. glava. Ima reč g. izvestilac.

Izvestilac dr. **Ninko Perić**: Gospodo, u ovoj II. glavi pominje se reč »ustavotvorna« koja se zamenjuje sa reči »narodna« ali u ovoj II. glavi mi smo se složili, da udje opšta odredba, da će se azbučni spiskovi zameniti sa stalnim biračkim spiskovima. To je samo formalna dopuna, koju ćemo učiniti. (Prima se.)

Predsednik **Miša Trifunović**: Gospodo, kod ovih članova, koji se pominju, nema nikakve debate. Pominje se, gospodo, čl. 9. koji je g. izvestilac pročitao sa malim izmenama i koje će se ticati svih ostalih članova. Ko je za to, da se ova izmena primi, neka izvoli sedeti a ko je protiv neka izvoli ustati. (Svi sede.) Objavljujem, da je ova izmena primljena.)

Isto je to i za čl. 76. Član 83. primljen, član 84. primljen, član 86. primljen, član 87. primljen, član 88. primljen, član 90. primljen i član 117. primljen sa malim izmenama.

S tim je završena glava II.

Na redu je III. glava, koja glasi: »Ovaj zakon stupa na snagu petog dana po obnarodovanju u »Službenim Novinama«. Pošto nema debate stavljam na glasanje. Ko je za to, da se glava III. primi kao zaseban jedan član neka izvoli sedeti, a ko je protiv neka izvoli ustati. (Svi sede.) Treća glava je primljena. Sa time smo, gospodo, završili pretres ovih izmena u izbornom zakonu.

Sad ćemo pristupiti konačnom izglasavanju. Ko je za to, da se ovi članovi ovoga zakona ovako prime sa ovim izmenama izvolić glasati »za«, a ko je protiv izvoleće kazati »protiv«. Molim g. sekretara, da proziva.

Sekretar dr. **Pavle Čubrović** proziva i članovi Zakonodavnog Odbora glasali su ovako: Ljuba Jovanović za, Marko Gjuričić za, Raja Filipović za, Mehmed Alija za, Milorad Vujičić za, dr. Jovan Radonić za, Manojlo Sokić za, Jovan Magovčević protiv, Radoslav Agatonović za, Valerijan Pribičević za, Vjekoslav Kukovec za, Pavle Angjelić protiv, dr. Svetislav Popović za, Andrija Radović za, dr. Pavle Čubrović protiv, Mihajlo Živković za, dr. Ninko Perić za, Miša Trifunović za, Josip Drofenik za, Živko Vidanović za i Josip Rajzner za.

(Posle glasanja.)

Predsednik **Miša Trifunović**: Glasalo je svega 21 poslanik i to: 18 »za«, a 3 »protiv«. Objavljujem, da je ovaj zakon o izmenama zakona o izboru narodnih poslanika konačno primljen.

Za iduću sednicu nemam ništa novo, da bih mogao zakazati novu sednicu. Zakazaću je kao i dosada pismenim putem.

Pavle Angjelić: A izveštaj?

Predsednik **Miša Trifunović**: Dozvoljavate li, dok Predsedništvo napiše izveštaj, da zakazem sednicu pismenim putem.

Milorad Vujičić: To nije potrebno, jer to nismo ni do sada praktikovali.

Predsednik **Miša Trifunović**: Ovlašćuje li Zakonodavni Odbor Predsedništvo, da napiše izveštaj? (Ovlašćuje).

Pavle Angjelić: Ja ću podneti izveštaj manjine.

Predsednik **Miša Trifunović**: Dobro, Vi ćete meni predati izveštaj.

Današnju sednicu zaključujem, a iduću zakazaću pismenim putem.

(Sednica je zaključena u 11³/₄ čas. pre podne.)